

$$\mathbf{M} \times \mathbf{V} = \underline{\mathbf{P}} \times \mathbf{Y}$$

Selv om den økonomiske rationalitet og hele det økonomiske system er centreret om det, der ikke findes i overflod men netop om de knappe, om-sættelige ressourcer, som kan handles for penge, så er mangel ikke en logisk mulighed i økonomisk forstand!

For i snæver økonomisk forstand drejer det kun om udbud og efterspørgsel, dvs. om pris.

I snæver økonomisk forstand er det – der findes i overflod, det, der er forsvundet og det, der bare er umuligt at eje – uinteressant.

Det der findes i overmål

Det gælder den luft, som vi indånder, havet, som vi sejler på og rummet, som den lille blå planet flyver igennem med ca. 29 kilometer i sekundet rundt om solen, at det findes i så rigelige mængder, at det ikke har økonomisk værdi.

Det der ikke er

Det, der er forsvundet, har ingen økonomisk værdi, heller ikke selv om det er forsvundet netop som følge af økonomisk omsætning, forbrug. Den olie, der er brændt af, kan ikke sælges igen, de fiskebestande, der er opfisket for bestandigt, er ikke længere noget økonomisk aktiv og de menneskelige relationer, der er smadret for bestandigt med krige, økonomisk egoisme og andre former for fordummende human opportuniste, tjener ikke længere som forudsætningen for de mere konstruktive former for udvekslinger af holdninger, kropsvæsker, ydelser og varer mennesker imellem.

Det alt for flygtige

Det, der ikke kan ejes, har ingen økonomisk værdi. Fx kan det kommunikative indhold ikke ejes, selv om det falder i et fremføringsmedie, der kan handles med, fx som tegn på papir.

Selv om økonomiens genstandsmæssighed konstituerer sig netop i kraft af mangel/knaphed, så er knapheden/mangelen en logisk umulighed i økonomisk forstand. Det handler nemlig her ene og alene om prisen, om det at sætte den ”rigtige pris”.

Det økonomiske system består af økonomiske værdier, dvs. prissatte værdier. Værdierne eksisterer kun for så vidt, som de er prissatte. Systemet har ingen anden form for indikation for værdi end prisen. I økonomisk forstand kommer omverdenen til det økonomiske system kun til syne, for så vidt som der kan sættes

pris på den. Det, der er i overflod, det, der slet ikke er og det, der ikke kan ejes, det er alt sammen umuligt at indikere direkte i økonomisk forstand.

Det betyder så ikke, at disse nul-værdier ikke kan inddrages indirekte i prisdannelsen. Selv om luften er gratis, så er det muligt via andre former for social praksis at gøre bevarelsen af luftens renhed og kvalitet til noget, der har konsekvenser i økonomisk forstand. Frihed i liberalideologisk, dvs. i markedsfundamentalistisk forstand, var fx – ind til for mindre end ti år siden – noget, der iflg. ideologien tilfaldt rygeren. De mennesker, der oplevede rygerens ret til at forpuste luften omkring sig som en indskrænkning af muligheden for at trække vejret frit, de var i liberalisternes/rygernes kognitive referenceramme aldeles ufrit reduceret til at figurere som forhindringer for friheden i de liberales realitet, hvor alt, hvad der står i vejen for individets liberale ret til at skalte og valte med de alment givne livsbetingelser som udgangspunkt er at sammenligne med fjender af fremskridtet, fjender af den liberale frihed til at agere fremmende for de ”konstruktive individuelle særinteresser”.

Nu er der indført en lang række restriktioner for rygerne i det offentlige rum. Og i det private har rygerne også fået en ny selvforståelse, således at de ikke længere kan nøjes med at forstå hensynet – til alt og alle andres ret til at trække vejret frit uden deres røg – som en illegitim og fuldstændigt forkastelig form for indskrænkning af de liberale liberalisters liberale ret til at springe op og falde ned på det forhold, at deres frihed til at gøre hvad der passer dem, netop her medfører ufrihed for andre.

Selv om luften er gratis, så er der blevet investeret meget for at gøre det muligt for rygerne at ryge videre så tæt på ikke rygere som muligt. Dvs. selv om luften er uden omkostninger, så koster det kassen i økonomisk forstand at bevare ”den gratis luft” for rygere såvel som ikke rygere!

Sundhedsministeren har således anskaffet sig en kabine, hvor hun kan anbringe sit store overvægtige legeme, og ryge som en skorsten, uden at nærmiljøet i hendes ministerium udsættes for hverken farlig tjære eller det afhængighedsskabende nikotin. Det var den nuværende opposition og samtlige medier i stand til at forarges over i en lille periode. For hvad koster det ikke! Stenene fløj mod sundhedsministerens glaskabine, ind til den tidligere statsmedister, selveste Lars Løkke Rasmussen, måtte indrømme, at sådan et glashus boede han da selv i som minister.

Det kan som sagt betale sig at brænde olie, gas og kul af i en grad, som truer livet på jorden. Det ryger fælt, når man brænder lortet af. Men der er penge og energi i det, og det faktum, at menneskeheden med denne aldeles lukrative adfærd er i fuld gang med at forpuste tilværelsen og smadre selve livets forudsætninger, ja det har ikke haft nogen nævneværdig betydning for adfærden endnu. Det er alt for stort at forholde sig til. Det bryder med den herskende tro på succes.

De fossile brændsler udgør et sted mellem 80 og 90 % af den energi, der i øjeblikket driver den globale økonomi. Jo større omsætning, der er i økonomisk for-

stand, des større forbrug er der af de fossile brændsler. Jo større mængder af disse brændsler, der brændes af, des mindre bliver der tilbage. Men i økonomisk forstand er det ikke muligt at tale om mangel på hverken olie, gas eller kul, lige som man pr. definition nægter at indrømme, at selve den økonomiske aktivitet tenderer mod at smadre livets forudsætninger her på den lille blå planet, sådan som vi kender det.

For i økonomisk forstand er alt et spørgsmål om pris, udbud og efterspørgsel. Olie, gas og kul bliver der aldrig mangel på i snæver økonomisk forstand. Det kan godt være, at prisen stiger til et niveau, hvor det ikke længere kan betale sig fx at brænde olie af. Og det vil få konsekvenser på en måde, der lader sig registrere i snæver økonomisk forstand, at olien blive så dyr, at det ikke længere kan betale sig at brænde den af. Men det ændrer ikke på, at det stadig er en rigtig god forretning at brænde den af. For så længe, at det lader sig gøre at generere et større økonomisk afkast ved at brænde den olie af, som fås på det frie marked i dag, end det koster at købe noget nyt i morgen, for de penge, man har tjent ved at brænde det olie af, som vi købte i dag, ja så kan det betale sig at brænde al den olie af, det skal være, også selv om det betyder, at der ikke er mere olie i overmorgen og selv om denne adfærd efterlader jorden som et rygende lokummer.

Den økonomiske rationalitet er enestående og entydigt rigtig, sådan som den gælder på sine egne snævre betingelser. Og det, der ikke lader sig registrere her, fx realiteten, som den findes ude over de aller mest kortsigtede kommercielle særinteressers konstruktion af en virkelighed, det er slet ikke til at få øje på i økonomisk forstand. Det, der gælder den økonomiske rationalitet omkring det at brænde olie af, det gælder for i dag og i morgen, men ikke for i overmorgen. Det kan slet ikke betale sig at tænke på i overmorgen, hvis det giver overskud at tænke på i morgen. Heller ikke selv om hele det økonomiske systems basale mulighedsbetingelser forsvinder som følge af den kortsigtede økonomiske aktivitet i overmorgen. Så langt rækker mekanikken ikke.

Hvad der ikke kan forklares i økonomisk forstand, det eksisterer ikke i økonomisk forstand, og konkluderer økonomerne fuldstændigt entydigt rigtigt i overensstemmelse med deres egen rationalitet, hvad de ikke forstår, det er ikke værd at tale om! Hvis det alligevel er værd at tale om, så er det af helt andre grunde end dem, der handler om, hvad der kan betale sig i økonomisk forstand.

For økonomerne drejer økonomi sig om at sætte den rigtige pris. Og absolut mangel eller forhold, der anfægter den økonomiske rationalitets gyldighed, ja det falder uden for det, der lader sig registrere i snæver økonomisk forstand. Det kan der ikke sættes pris på.

Vi er som individer alle sammen overladt til at orientere os på baggrund af vore egne kognitive dispositioner. Dvs. vi registrerer kun os selv og vor omverden, for så vidt som det lader sig gøre at indikere det, der falder her, ud fra vore egne distinktioner mellem os selv og vor omverden.

Indefra ud – udefra ind

Det økonomiske system er et socialt system. Det præger vor psykiske realitet, på den måde at vi som sociale væsner er dødt tvunget til at orientere os økonomisk for ikke at ryge bag af dansen. Men som individer, psykiske væsner, så står vi uden for økonomien. Det kan godt være, at der kan sættes pris på det meste, men den psykiske realitet er ikke at reducere til prisens. Når vi tænker i økonomiske værdier, så tænker vi i priser, om de er værd at betale; om det potentielt tilvejebragte via betaling fx er prisen værd. Men hverken os selv, der hvor vi står på hver vore kognitive dispositioner, eller det, der kan vurderes i økonomisk forstand, "er" identisk med prisen, omsætningen sat i priser. Der er i økonomisk forstand trods alt "kun" tale om en "måde" at registrere på. Og hvis man siger, at det økonomiske system i sig selv netop kun består i betalinger, penge, priser, omsætning i priser, ja så har vi pludselig identificeret og afgrænset den noget begrænsede realitet, altså den i økonomisk forstand systeminterne realitet, i kraft af hvilken alt andet kun lader sig registrere som prissat¹. Og det er værd at lægge mærke til, at prisen dybest set ikke svarer til noget, selv om det er det eneste, der gælder i økonomisk forstand. At prisen på en liter olie ikke er en liter olie. At den vurdering, der handler om det økonomiske i at brænde olie af, dybest set heller ikke svarer til noget. Og at det lader sig gøre at blande grus i den økonomiske rationalitet ved at lade den træde ind i sig selv, lige som det lader sig gøre at vurdere den ude fra på ikke økonomiske betingelser. Når man fx spørger en økonom, om det overhovedet kan betale sig at være økonomisk, så bryder hele hans verden sammen, også selv om det ikke forhindrer ham i at fortsætte som ingen ting, dvs. som om det ikke var tilfældet. Det kan beskrives ude fra og netop ikke indefra.

I økonomisk forstand drejer det sig om at skelne mellem, hvad der er god økonomi og hvad der er dårlig økonomi. Hvis ikke der er god økonomi i at producere og sælge en vare, så falder det uden for det økonomiske. Hvis det ikke lader sig gøre at udbyde noget på markedet og sælge det her for en pris, der kan bære omkostningerne ved at udbyde det, ja så mister det sin økonomiske funktion. Det er ikke længere del af økonomiens direkte genstandsmæssighed. Det gælder også sandheden om markedsmekanismerne. Den har ingen markedsværdi, fordi den lever ved en anden referenceramme end det økonomiske systems.

Man taler i professionelle økonomers kredse om økonomiens eksternaliteter. Det er så at sige deres store bekvemme skrotbunke, der her er tale om. På markedet drejer det sig som sagt udelukkende om prisen, den der sættes af udbyder og efterspørger. Selve distinktionen mellem udbud og efterspørgsel er ikke entydig, lige som ekskluderingen af alle andre iagttagere i forhold til det økonomiske, eller definitionen af dem som "den udelukkede tredje", er bekvem, løgnagtig, arbitrær, osv. Den bruges på mange måder, ad hoc. hedder det, der hvor jeg kommer fra, og på måder som man omhyggeligt husker at glemme, for ikke at underminere de betydninger som man forsøger at fremmane med udtrykket. Den eneste måde, som udtrykkets anvendelse kan genvinde sin gyldighed på, er ved at bekende sig til den kognitive praksis, som praksis, som dets anvendelse hviler i.

---

¹ Niklas Luhmann taler om det økonomiske systems interne fremmedreference. I økonomisk forstand, systeminternt, lader alt det eksterne, fremmede, sig kun indikere økonomisk i kraft af prisen. Se hans bog "Die Wirtschaft der Gesellschaft" fra midtfirserne.

Det store problem er, at økonomien har så mange fuldstændigt destruktive og uhensigtsmæssige konsekvenser. Produktionen og forbruget bliver i markedsfundamentalistisk forstand beskrevet som bestræbelsen på at afskaffe mangelen/knapheden i et og alt. I markedsfundamentalistisk forstand er kun markedet i stand til at afskaffe den mangel og den knaphed, som vi andre for længst har erfaret skabes af netop markedet og de evindelige bestræbelser på at opnå økonomisk vinding, overflod. Det er problemet, tabuet, paradokset.

Økonomiens eksternaliteter og prisdannelsens udelukkede tredje forsøges neutraliseret af markedsfundamentalisterne i den noget anstrengte mentale og regnetekniske øvelse, der handler om at reinternalisere det eksternaliserede i økonomiens genstandsmæssighed.

Det forhold, at tæt på halvdelen af jordens befolkning stort set ingen andel har i pengeøkonomien og at den største trussel mod selve menneskehedens livsbetingelser kan henføres til de økonomisk højtflyvendes overforbrug af basale og knappe livsbetingelser, det forsøges neutraliseret med begreber som "reinternalisering af det ekskluderede tredje"! Dvs. man forsøger på at tage højde for det, der ikke kan sættes pris på, ved at sætte pris på det, således at det ad omveje alligevel falder inden for det, der lader sig tematisere som relevant for evt. udbydere og efterspørgere af ydelser!

Det virker patetisk. Og i praksis er øvelsen sat i verden for at redde troen på markedets mekanismer. Dvs. der er tale om ideologi, forsøg på at redde troen på, at markedet, også hvad dets uhensigtsmæssige bivirkninger angår, er løsningen på problemerne, og altså ikke problemet.

Markedet skaber den mangel, som det i økonomisk forstand handler om at afskaffe

Ex: Ejendomsretten gør det muligt for et økonomisk subjekt at udelukke andre fra at benytte, hvad der tilhører ejeren. I økonomisk forstand sidder mindre end en promille af jordens befolkning på 80 % af, hvad der lader sig eje og omsætte i økonomisk forstand. Men langt de fleste af de 1,3 milliarder af jordens 7 milliarder, der befinder sig i den del af verden, der ligger beslag på 5/6 af jordens absolut forgængelige og begrænsede ressourcer, har nok af det hele, til at være tilhængere af den verdensorden, der gør det muligt for dem at leve på bekostning af fremtiden og resten af verdens samtidige. Deres overflod er forklaringen på andres mangel. Og det skal med, at de fleste verdensborgere ikke har mulighed for at præge prisdannelsen over hovedet, hvorfor prisen for deres vedkommende er aldeles uden betydning for deres helt konkrete fattigdom, mangel.

Så længe det storforbrugende storsvinende og ekstremt markedsorienterede segment har mulighed for at opretholde den herskende økonomiske verdensorden, så vil det gøre det og købe den selvbeskrivelse, som de kommercielle medier lever af at sælge, nemlig den beskrivelse, der handler om, at de økonomisk højtflyvende

kan forbruge sig ud af enhver form for mangel og svine sig ud af enhver form for forurenede tilstand.

Denne beskrivelse handler om markedet. Den sælges på markedet. Den er en økonomisk succes ud over alle grænser. Men den er nok den største, mest destruktive og ufatteligt effektive form for selvbekræftende kognitiv adfærd, som menneskeheden endnu har sat i verden!

Inden for denne snævre rationalitet, hvor kun de budskaber, forklaringer og fortællinger om verdens sande tilstand der kan sælges, hersker, er det normalt at spørge sig selv, om det nu også kan betale sig at bevare atmosfæren, jorden, grundvandet, havet, mangfoldigheden af livsformer, og andre af de naturgivne forudsætninger, der findes omkring selve den økonomiske rationalitet, og foruden hvilke, den økonomiske rationalitet ikke længere ville have nogen gang på jorden.

Alle de utilsigtede bivirkninger kan geninddrages under den økonomiske markedstænkning. Fx spørger man sig selv, om det ikke er billigere, at rense grundvandet, end at passe på det i den form, hvor det kan drikkes. Man spørger om det ikke er for dyrt at presse priserne på fossile brændsler kunstigt op med miljøafgifter osv. Man spørger om det ikke bedre kan betale sig at bevare nogle reservater af biodiversitet, og så ofre de naturlige forekomster. Om det ikke bedre kan betale sig at behandle de sygdomme, der skyldes forurening, frem for at bekæmpe forureningen. Og kan det ikke bedre betale sig at reparere klimaet, end at beskytte det²!

Alt sammen handler det om at reinternalisere det eksternaliserede, gøre det utilsigtede ved den lukrative adfærd til investeringsobjekter osv.

Det forhold, at det slet ikke lader sig reducere til et spørgsmål om pris, når vi fx begynder at tale om de videnskabeligt dokumenterede konsekvenser af den globale opvarmning, det kommer aldrig for alvor til udtryk i det moderne samfund. Det

---

² Karl Marx tog udgangspunkt i distinktionen mellem brugsværdi og bytteværdi i sine analyser af det, han kaldte det kapitalistiske system. Der er med denne distinktion, iagttagelsesform, tale om en intellektuel milepæl, en historisk øjenåbner. Men en langt mere konstruktiv og differentieret øjenåbner ligger der i at se på brugsværdierne hver for sig, sat i forholdet til "for hvem og i hvilken systemintern betydning, funktion". Brugsværdien lader sig associere med nytteværdien, hvor der ikke er tale om nærmest synonyme udtryk. Den er konkret, hvor bytteværdien er markedets abstrakte udtryk for værdi. Markedsfundamentalisterne gør den intellektuelle kapitalbrøler, at de identificerer det, de ikke forstår, nemlig den abstrakte bytteværdi med noget, som de i nogle sammenhænge nægter værdien af, men som de netop legitimerer det eneste udtryk for interesser med, som de anerkender, nemlig de individuelle særinteresser. Liberalismens/markedsfundamentalismens legitimation af individets forfølgelse af sine særinteresser består i argumentet for, at den på markedets betingelser er garantien for, at verden bevæger sig mod det "alment bedste". Men bytteværdierne er af lige så varieret værdi, som nytteværdierne er, når de sættes over for spørgsmålet om "i forhold til hvem og i forhold til hvilken form for rationalitet"! Den moderne verden har ikke noget overordnet sandt mål for værdi, selv om der er alment gældende og fælles livsbetingelser, som vi alle burde kunne identificere vore interesser i at bevare. Bytteværdierne er usammenlignelige = inkommensurable. Det er udgangspunktet for de første 10 artikler, som jeg skrev som kommentaren til ugen der gik her på stedet. Se min bog: "Ugens bytte- og nytteværdier" der er en opsamlet omarbejdet udgave af dem. Den fås i boghandlen og kan købes direkte fra Det Stenske Forlag.

kan da vist ikke passe, siger de højtflyvende, som hænger med numsen nederst netop her, imens de kaster sig over de kommercielle mediers forvanskninger af de videnskabelige beviser på, at de købestærkes adfærd på markedets betingelser er problemet frem for at være løsningen.

Det er ikke et spørgsmål om at få råd til at tage sig af konsekvenserne af den økonomiske adfærd! Det er et spørgsmål om at identificere den økonomiske adfærd, og begrænse den ud fra helt andre betragtninger og former for kognitiv og social adfærd, end dem der er determineret af den økonomiske rationalitet. Det handler ikke om pris! Det handler om, at den økonomiske rationalitet er problemet!

Tilbage til formelen

Den formel, som markedsfundamentalisterne bygger deres rationalitet op om, er værd at fokusere på. Den er værd at lege med, simpelt hen fordi man på den måde kan illustrere, hvor meget der kan bevises matematisk, på måder der svarer til markedsfundamentalisternes hedeste drømme, uden over hovedet at have fod i andet end deres egen patetiske konstruktion af en realitet.

Troen, som den kommer til udtryk kan fx ses i modellen neden under. Jeg har kopieret nogle felter fra et regneark over i dette worddokument, for på den måde at gøre det muligt for andre, der har lyst, at begynde at lege med forskellige værdier på de forskellige poster.

(Eventuelt interesserede er velkomne til at henvende sig til mig, hvis de vil have en kopi af den noget primitive konstruktion, jeg har lavet her i et regneark. Det er sjovt at lege med forskellige værdier for variablerne, og jeg kan give nogle variationer over selve modellen, så man får nogle virkeligt talende sammenhænge frem mellem formel og variabler).

	D	E	F	G	H	I	J
	$M \times V = \underline{P} \times Y$						
4	$(M \times V)/P=Y$	$=(H6*H7)/H5$	y er B(N)P				
5	$(M \times V)/Y=P$	$=(H6*H7)/H4$	P er pris		J9		1
6	$(P \times Y)/V=M$	$=(H5*H4)/H7$	M pengemængde		J12		1
7	$(P \times Y)/M=V$	$=(H5*H4)/H6$	V omsætningshastighed		J14		1
8			arbejde			ydelser/varer	priser
9	Udbud		1		1		$=1*(E10*H10)/(E9$
10	efterspørgsel		1		1		
11	Kapitalv.					Nationalbank presse	
12	Pengemængde	1			1		=D12+H12
13	alder					Lykke=mæthed	
14	Motivation/behov	1			1		=D14/H14

Modellen er skruet så genialt sammen, at det eneste, der giver sig udslag i forandrede Y-værdier, altså produktet, det der figurerer som kernen i troen, markedsfundamentalismen, ja det er arbejdet og naturens ydelser. Det er også sådan man (officielt) orienterer sig, i grove træk inden for de kredse, som jeg polemiserer mod her. Markedsfundamentalisternes glade budskab er, at udbuddet af arbejds-

kraft skaber sin egen efterspørgsel, og at jo større udbud af arbejdskraft, jo større produktion får vi. Det samme gælder for naturens udbud af ressourcer, der dybest set – fx på baggrund af en noget længere forklaring, der bygger på entropiloven – kan sidestilles med den humane arbejdssevne i økonomisk forstand.

Problemet med udbud og efterspørgsel af arbejdskraft er imidlertid et stort betændt tabu i økonomisk forstand. Når mennesket nemlig ikke behøver at arbejde længere, fordi det har, hvad der skal til, ja så holder det op med at arbejde. De rigeste laver således ikke en skid. Men det husker man omhyggeligt at glemme hos økonomerne, for ellers så bryder modellen sammen³.

Behovet for at være efterspurgt (vi kan næsten ikke få nok af at se os selv som efterspurgt i vore medmenneskers øjne) er godt nok større end efterspørgslen på arbejdskraft (vi efterspørger efterspørgslen på os selv som fortælling og arbejdskraft langt mere end vi efterspørger andres efterspørgsel på selv at være efterspurgt) på markedet. Hele den efterspørgselsfremmende industri (reklameindustri, trossamfundene der prædiker fordømmelse og vanære for at skabe behov for frelse, de kommercielle medier, der lever af at fortælle os, hvad vi har behov for o. a.) lever af, at ”efterspørgslen på alt andet end fast arbejde er mindre end altså netop efterspørgslen på at være efterspurgt for sin evne til at gøre sig nyttig” i et samfund, hvor Y-værdien i formlen er ophøjet til meningen og målestokken for mening i et og alt⁴.

Men det skyldes altså, at markedet er blevet ophævet til at være det egentlige succeskriterium, og det faktum, at det er lønarbejdsinstitutionen, der opleves som den ramme, der giver mennesket sit indhold i tilværelsen. Sådan behøver det ikke være, og sådan har det ikke altid været. Markedet og lønarbejdsinstitutionen er fx slet ikke de velstillede kriterium for succes. De gider ikke arbejde, hvis de kan slippe for det. Det lader de andre om! Mæthed fører altså til mindre udbud af arbejdskraft, hvilket er gift for markedsfundamentalisternes trosindhold. Prøv fx at lav en kobling mellem tilfredshed (lykke-mæthed) og arbejdsudbud i modellen. Lav samtidigt en kobling mellem kapitalmængden og tilfredsheden. Og som kaminen i hatten, lav til sidst en kobling mellem Y og Kapitalen.

I Storbritanien har den markedsfilosofi, der handler om, at udbuddet af arbejdskraft skaber sin egen efterspørgsel, hersket relativt uimodsagt siden

---

³ Tesen om, at det er underordnet, hvor meget mennesket ejer, i forhold til hvor beskæftiget det er, støtter sig fx til de betragtninger, man kan gøre sig over investorer og finansyrster. Den form for aktivitet er dog let at affærdige som ret meget andet end gambling, uproduktiv sport og simpel destabilisering af de sundere og mere konstruktive sider af økonomien. Det taler finansboblen sit tydelige sprog om, fx illustreret i filmen ”Inside job”.

⁴ For at illustrere, hvor langt man kan gå i det at underlægge alle andre meningskriterier og værdikriterier dette mål for mening/værdi, kan man se på resultatet af en undersøgelse, som nogle rettroende markedsfundamentalister havde fabrikeret sidste år, og som alle kommercielle medier råbte ud for en hver vind. Resultatet var, at hver nyfødt dansk statsborger gennemsnitligt ville være en underskudsforretning for samfundet på ikke mindre end 700 000 kr. når alt var gjort op ved livets ende! Konklusionen var, at mennesket er en dårlig forretning, og derfor slet ikke værd at bevare i en verden, hvor det økonomiske system med de økonomiske vækstidealer er målestokken.

Thatcher tog over for mere end 30 år siden. Herovre arbejder man derfor mere end noget andet sted i Europa. Men nu er det ved at gå op for nogle, at det ikke har ført til de velsignede tilstande, som det skulle i følge teorien, altså markedsfundamentalismen⁵.

Her hjemme er 80 000 unge uden beskæftigelse og andelen af folk på overførselsindkomst i den arbejdsdygtige alder er generelt ikke faldet de sidste 20 år, selv om økonomien har været pustet kunstigt op i hele perioden af helt vilde inflationsrater i priserne på kapital og deraf følgende lånefinansieret overforbrug og omsætning. Al snak om mangel på arbejdskraft er udtryk for markedsfundamentalistisk tåge. Uanset de faldende fødselsrater, så bliver der ikke mangel på arbejdskraft foreløbigt. Det skulle da lige være, hvis vores valuta bryder sammen, og man ikke gider producere vore varer længere, der hvor vi importerer dem fra nu. Så kan det selvfølgelig godt være, at vi bliver nødt til at arbejde noget mere, også alle dem der i dag sidder og lader som om at de er produktive i alle de efterspørgselsfremmende sektorer, men som altså kun sidder der, hvor de sidder, fordi der kun er mangel på efterspørgsel, altså alt for stort udbud af alt det som ingen gider have.

Man er nødt til at konkludere, at verden ikke er god nok til markedsfundamentalisternes matematiske model. Hvis vi vil rede troen, er vi altså nødt til at kassere verden. Så enkelt er det i markedsfundamentalistisk forstand.

For et par dage siden var der en udsendelse i DR 2, der tematisk beskrev sig selv som gående ind på det tabu, der efter sigende skulle bestå omkring sammenhængen mellem racemæssig arvemasse og så intelligens. Påstanden, om at de forskellige racer har forskellig intelligens, som den bl.a. formuleres i "The Bell Curve", kan tages som forsøg på at begrunde/forklare "menneskenes - racernes" meget forskellige succes ud fra deres genetiske arv.

Jeg så ikke udsendelsen, men kom til at tænke på tesen, som må være kommet til mig et eller andet sted fra, nemlig den, der med socialdarwinismen i baghånden ophøjer de overlevendes overlevelse til formålet, ved at gøre overlevelsen hos de overlevende til målestok for succes⁶.

"The Bell Curve" er skrevet af et hvidt privilegeret mandligt segment til et socialt privilegeret segment i en ekstremt privilegeret del af verden. Hvis man inddrager nogle af de mere sympatiske hjerneforskeres påpegelse af, at man med målingerne af IQ-en sådan set kun finder de evner, som man på forhånd er skruet ind på at indikere og måle hos genstanden for sin "forskning", så ser man pludselig noget, der fremstår som en aldeles indavlet form for selvforhudelse hos segmentet bag

---

5

<http://www.guardian.co.uk/society/2012/jan/08/cut-working-week-urges-thinktank>

⁶ Uden overhovedet at kunne redegøre for, at de livsformer der er gået tabt i processen, måske repræsenterede andre og mindst lige så gyldige livsformer med egne meningskriterier og kvaliteter.

tesen i The Bell Curve, og som segmentet i uanede kognitive lukkede baner promoverer og dyrker som både, forskning, populisme og sans for økonomisk vinding.

Vi har alle en tilbøjelighed til at gøre vor egen succes til meningen med det hele. Men kan vi tåle at se det, i en bredere ramme, ude fra, sat ind i en bredere realitet! Hos de højtflyvende fungerer fortællingen om markedet som garantien for, at den individuelle succes på markedets betingelser samtidigt bidrager til udviklingen mod det alment bedste. Men er fortællingen ikke bare en bekvem form for selvretfærdighed, et forsøg på at legitimere noget, der ikke nødvendigvis er hverken godt eller befordrende for noget som helst andet end den umiddelbare bekvemmelighed hos de alt for selvfede typer? Hvor skal vi stå, for at kunne afvise det?

Mvh Steen
Odense d. 15/1 2012